

**BOJXONA TO‘LOVLARIDAN BERILAYOTGAN IMTIYOZ
VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH TAHLILI**

Alimuxamedov Shuxrat Rixsibayevich

O‘zbekiston Respublikasi Bojxona instituti Bojxona instituti

Qayta tayyorlash va malaka oshirish fakulteti katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada, bojxona to‘lovlari bo‘yicha berilgan imtiyozlarning turlari va ularning iqtisodiy samaradorligi tahlil qilingan. Maqolada, bojxona tizimidagi imtiyozlarning ahamiyati, ularning ichki bozorni muhofaza qilish, eksport va import faoliyatiga ta‘siri va iqtisodiy rivojlanishga qo‘shgan hissasi ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, maqola imtiyozlarning noto‘g‘ri foydalanish holatlari va ularni optimallashtirish uchun takliflar hamda usullar taqdim etadi. Bundan tashqari, imtiyozlarning muvofiqligi, yangilanishi va ularni qaysi shartlarda qo‘llashning strategik ahamiyati o‘rganilgan. Maqola natijalari, iqtisodiy va yuridik muammolarni hal qilishda, bojxona siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirishda qo‘llaniladigan amaliy tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit so‘zlar: bojxona to‘lovlari, import, eksport, bojxona to‘lovlari, imtiyoz, preferensiya.

Mamlakatimizda import o‘rinini bosuvchi, eksportga tayyor raqobatbardosh tovarlar ishlab chiqaruvchi korxonalarini har tomonlama qo‘llab-quvvatlash, iqtisodiyotni modernizatsiyalash, texnik va texnologik jihozlarni rag‘batlantirish, investitsion muhitni shakllantirish maqsadida hukumatimiz tomonidan qabul qilinayotgan qonunlar va me‘yoriy hujjatlar asosida tashqi iqtisodiy faoliyat qatnashchilariga bir qancha imkoniyatlar berilmoqda. Ushbu berilgan imkoniyatlar tarkibida bojxona to‘lovlaridan berilgan preferensiya va imtiyozlar alohida o‘rin tutadi. Hozirgi kunda mamlakat iqtisodiyotini jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvida bojxona to‘lovlarini, undan berilayotgan imtiyozlarni qo‘llashni bozor konyukturasi talablari asosida chet davlatlarning bu yo‘nalishdagi tajribalarini inobatga olib optimallashtirish eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Bojxona to‘lovlaridan imtiyozlar –tashqi iqtisodiy faoliyat ishtirokchilari uchun qonun yo‘li bilan belgilangan afzalliklar bo‘lib, ular tomonidan tovarlar olib kirishlari yoki olib chiqishlari jarayonida bojxona to‘lovlaridan ozod qilish hisoblanadi. Bojxona boji, qo‘shilgan qiymat solig‘ini, aksiz solig‘ini va bojxona yig‘imlarini to‘lashdan imtiyozlar Bojxona Kodeksi, O‘zbekiston Respublikasi qonunlariga hamda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlariga binoan berilishi lozim. Ushbu normativ-huquqiy hujjatlarni shartli ravishda umumiy va individual xarakterga ega qonun hujjatlarga ajratishimiz mumkin.

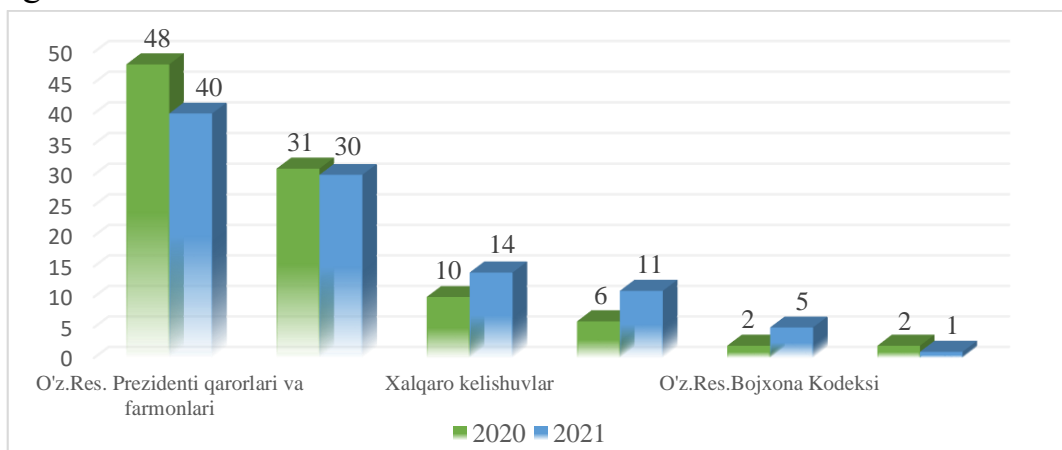
1-jadval.

O'zbekiston Respublikasiga tovarlarni import qilishda bojxona to'lovlaridan beriladigan imtiyozlar aks etgan umumiy xususiyatga ega bo'lgan normativ huquqiy hujjatlar.

№	Bojxona to'lovlari turlari	Imtiyozlar joriy etilgan qonun hujjati
1	Import bojxona boji	O'zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksi, 297-modda.
2	Qo'shilgan qiymat solig'i	O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi, 246-modda.
3	Aksiz solig'i	O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi, 284-modda.
4	Bojxona rasmiylashtiruv uchun yig'im	O'zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksi, 299-modda.

Bojxona to'lovlaridan beriladigan imtiyozlar bojxona bojini qaytarish, bojxona boji stavkasini pasaytirish va bojxona bojini, qo'shilgan qiymat solig'ini, aksiz solig'ini va bojxona yig'imlari to'lashdan ozod etish tarzida beriladi. Davlat tomonidan bojxona imtiyozlari tashqi iqtisodiy faoliyat qatnashchilarini qo'llab-quvvatlash, ishlab chiqarishni rivojlantirish, yangi ishlab chiqarishlarni barpo etish, faoliyat ko'rsatayotgan korxonalarini modernizatsiyalash, texnik va texnologik jihatdan qayta jihozlash, ishlab investitsiyalarni qoplash maqsadida beriladi. Yuqoridagilarga asosan, bugungi kunda bojxona to'lovlaridan beriladigan imtiyozlarni optimallashtirish yo'nalishida yuzaga kelayotgan muammolar o'rganildi.

Imtiyoz taqdim etuvchi individual xususiyatga ega hujjatlar 400 ga yaqinni tashkil etadi. Ushbu hujjatlar orqali taqdim etilgan imtiyozlar tahlil etilganda quyidagicha ekanligi ma'lum bo'ldi.

Bojxona to'lovlaridan imtiyoz va preferensiyalarning huquqiy asoslari yildan-

yilga mustahkamlanib bormoqda. O‘zbekiston Respublikasining soliq va bojxona tizimlarini isloh qilish doirasida sog‘lom raqobat muhitini ta‘minlash uchun individual soliq va bojxona imtiyozlari berish amaliyotini maksimal darajada cheklash, imtiyozlar va preferensiyalar berish, ularning iqtisodiy jihatdan asosliliigi hamda samaradorligini baholash tizimini, shuningdek, ulardan foydalanishni monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish yo‘lida imtiyoz va preferensiyalarni taqdim etish tartibini belgilanishi imtiyozlarni optimallashtirish yo‘lidagi muhim qadam bo‘ldi. Qaror doirasida soliq va bojxona imtiyozlari va preferensiyalar qonunlar va O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti hujjatlari asosida belgilanishi ko‘rsatib o‘tildi va vaqtinchalik imtiyozlar muddati 3 yil etib belgilandi. Mamlakatimizda bojxona ma‘muriyatchiligini isloh etish va O‘zbekiston Respublikasi Davlat bojxona xizmati organlari faoliyatini takomillashtirish yo‘lida Bojxona to‘lovlari boshqarmasi Daromadlar va bojxona statistikasi etib qayta tashkil etildi va unga bojxona to‘lovlarini to‘lash bo‘yicha imtiyozlar to‘g‘ri qo‘llanilganligi va tovarlarning bojxona qiymati to‘g‘ri aniqlanganligini tekshirish vazifasi yuklatildi. Yaqin yillarda mamlakatimizda tashqi savdoni erkinlashtirish yo‘lidagi islohotlar bojxona to‘lovlarining oshishi bilan bir qatorda bojxona to‘lovlaridan imtiyozlarning bir xilda oshishiga ta‘sir etmoqda. 2011-2021-yillar davomida bojxona organlari tomonidan davlat byudjetiga undirilgan bojxona to‘lovlari va TIF qatnashchilariga bojxona to‘lovlaridan berilgan imtiyozlarni quyida ko‘rishimiz mumkin.

O‘zbekiston Respublikasida berilgan imtiyozlar va davlat byudjetiga o‘tkazilgan mablag‘lar o‘rtasidagi tafovut yaqin yillarga qadar kamida 2 barobarni tashkil etib kelgan. Bu ko‘rsatkichlarning har ikkalasi ham 2017-yilda keskin oshganini ko‘rishimiz mumkin. Ammo ayrim soliq va bojxona imtiyozlarining bekor qilinishi sababli imtiyozlar salmog‘ida kamayganligi kuzatildi. 2021-yilda tashqi iqtisodiy faoliyat qatnashchilariga bojxona to‘lovlaridan berilayotgan imtiyozlar 38,15 trln so‘mni, davlat byudjetiga o‘tkazilgan mablag‘lar hajmi 33,23 trln so‘mni tashkil qildi va bojxona to‘lovlaridan berilgan imtiyozlar davlat byudjetiga o‘tkazilgan mablag‘lar hajmidan 1,1-martaga ko‘p ekanligini ko‘rsatmoqda. 2020-yilda bu ko‘rsatkich 1,6 barobarga, 2011-yilda esa 2,2 barobarga ko‘pligini ko‘rishimiz mumkin. Bojxona to‘lovlaridan berilgan imtiyozlarni oshishiga ishlab chiqarishni modernizatsiyalash, mahalliyashtirish dasturlari va davlatimiz bilan erkin savdo zonasi tashkil etgan davlatlarda ishlab chiqarilgan tovarlarga berilgan preferensiyalarning ko‘payishi sabab bo‘lgan.

O‘zbekiston Respublikasida bojxona to‘lovlaridan qo‘llanilgan imtiyozlar tarkibida import bojxona boji — 50,7 foizni, QQS – 49,2 foizni, aksiz solig‘i 0,02 foizni va bojxona yig‘imlaridan berilgan imtiyozlar esa 0,06 foizni tashkil etgan.

Bojxona imtiyozlarini optimallashtirish yo‘lida islohotlarga to‘xtaladigan bo‘lsak bunga texnologik jihozlar nisbatan amalga oshirilgan ishlar misol bo‘la oladi.

2013-yilda ayrim idora va tashkilotlar qarorlari asosida O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirishda import bojxona boji va qo'shilgan qiymat solig'idan ozod qilinadigan texnologik jihozlar ro'yhati tasdiqlangan edi. Ammo bu ro'yhatdan o'rin olgan TIF TN kodlar tovar pozitsiyasi va subpozitsiyada keltirilgan edi. Bu esa o'z navbatida bir tovar pozitsiyasida ko'plab tovarlar bo'lish ehtimolini hisobga oladigan bo'lsak imtiyozlarni qo'llanish yo'nalishida og'ish ehtimolligi yuqoriligi saqlanib qolayotgandi. 2021-yilga kelib esa bu ro'yxat Vazirlar Mahkamasi qarori asosida qayta tasdiqlanib har bir tovar nomi va podsubpozitsiyagacha tasniflangan holda keltirib o'tildi. Amalga oshirgan ishlarimiz xususida so'z yuritar ekanmiz, yechimini kutayotgan muammolar haqida so'z yuritishimiz lozim. Maxsus iqtisodiy zonalar to'g'risidagi qonunga binoan taqdim etiladigan imtiyozlar shu jumlasidandir. Qonun doirasida maxsus iqtisodiy zona ishtirokchilariga 4 ta imtiyoz taqdim etilishi ko'zda tutilgan. Lekin maxsus iqtisodiy zona ishtirokchisi bo'lmagan har qanday tashqi iqtisodiy faoliyat ishtirokchisi ushbu imtiyozlarning deyarli 75%dan foydalanish uchun hech qanday to'siqlarga duch kelmaydi, qolgan qismini ham qo'llash uchun esa ehtiyoj deyarli tug'ilmaydi. Mamlakatimizda investitsion muhitni yaxshilash muhim vazifalar sirasiga kirar ekan, imtiyozlar masalasini ko'rib chiqish dolzarbligini yo'qotmaydi.

2021-yil davomida bojxona organlari tomonidan tashqi iqtisodiy faoliyat ishtirokchilariga 38,2 trln so'm bojxona to'lovlaridan imtiyozlar qo'llanilgan. Bojxona to'lovlaridan imtiyozlarda salmog'i yuqori bo'lgan tovarlarga transport va uning ehtiyot qismlari 38%(12 trln.so'm), texnologik asbob-uskunalar 15%(4,9 trln so'm), farmatsevtika mahsulotlari 8%(2,6 trln so'm), oziq-ovqat mahsulotlari 8%(2,5 trln so'm) elektrotexnika mahsulotlari 8%(2,4 trln so'm), metall va metall buyumlar 5%(1,7 trln so'm) kabilar kiradi.

Bojxona to'lovlarini tahlilini amalga oshirar ekanmiz bunda tovarlarga nisbatan belgilangan bojxona bojining stavkalari muhim ahamiyat kasb etadi. Bojxona to'lovlari tushumi hajmining oshishi tashqi savdo aylanmasining oshganligi bilan bog'liq bo'lib katta qismini yirik sanoat korxonalariga to'g'ri keladi. To'lovlardan berilgan imtiyozlarning ham katta qismi sanoat korxonalarini uchun manfaatli hisoblanadi. Ammo birlamchi iste'mol mahsulotlari uchun berilgan imtiyozlar barcha qatlamdagi aholining daromadlarining oshishiga ta'sir ko'rsatadi. Chunki bu turdagi tovarlar uchun bojxona bojining stavkalari belgilanishi bevosita bozor narxlariga ta'sir etadi. Mamlakatimizda ayrim turdagi oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabni qondirish narx-navolarni asossiz oshib ketishiga yo'l qo'ymaslik maqsadida "Aholini ayrim turdagi oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashga doir choralarda to'g'risida"gi 689-sonli O'zbekiston Respublikasi qonuni asosida o'simlik yog'i, kungaboqar yog'i va zig'ir urug'i, soya danagini olib kirishda qo'shimcha qiymat solig'idan ozod qilindi. "O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksiga aholini asosiy turdagi oziq-ovqat

mahsulotlari bilan kafolatli ta'minlashga qaratilgan qo'shimcha kiritish to'g'risida" 725-sonli O'zbekiston Respublikasi qonuni asosida go'sht, tirik hayvonlar va ulardan olingan mahsulotlar, kartoshka va muzlatilgan baliqlardan realizatsiya qilish bo'yicha, shuningdek ularni O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirish qo'shilgan qiymat solig'idan va "Aholini asosiy turdagi oziq-ovqat mahsulotlari kafolatli ta'minlash va ichki bozorda narxlar barqarorligini saqlashga doir qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risida"gi 627-sonli Vazirlar Mahkamasi qarori asosida bojxona bojidan ozod qilindi. Ushbu islohotlar o'z natijasini qay darajada ko'rsatdi yoki bozordagi tovarlar narxi arzonlashdimi?. Ushbu islohotlar samarasini quyidagi ma'lumotlar orqali tahlil qilamiz. Quyidagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, mamlakatimizga bu turdagi tovarlar oqimi keskin oshgani kuzatilgan. Banan importi qariyb 2 barobarga oshgan bo'lsa, kartoshka importi 2 barobardan ko'proqni tashkil etgan. Shu bilan bir qatorda Parranda go'shti importi 1,5 barobarga, yirik shoxli qoramol go'shti importi 1,4 barobarga, baliq va dengiz mahsulotlari importi 1,2 barobarga ortgani kuzatilgan.

Bu aholi farovonligiga qanday ta'sir etganini aniqlashda biz uchun narxlar dinamikasini tahlil qilish yordam beradi. Yuqoridagi 5 turdagi mahsulotda 4 tasi mamlakatimiz hududida yetishtiriladi yuqoridagi narxlarni yuzaga kelishida ichki omillar sifatida aynan shu sohaga qaratilgan imtiyoz yoki subsidiyalar kabi faktorlar ehtimoli yuqori shu sababdan banan mahsulotiga nisbatan tahlilni amalga oshirish berilgan imtiyoz ahamiyatini aniqlashda yordam beradi. 2021-yil oktyabr holatida 1kilogram banan uchun o'zbekistonliklar 1.68 AQSH dollari to'lashgan bo'lsa, 2022-yil yanvar holatida 1 kilogramm banan uchun o'rtacha 1.40 AQSH dollari to'lashmoqda. Jahon bozoridagi narx 1.52 AQSH dollari ekanligi imtiyoz narxga bevosita ta'sir etganligini ko'rishimiz mumkin. Bu esa sitrus mevalarga nisbatan ichki talabni qondirishda xizmat qilmoqda. Import bojxona bojining nol stavkaga vaqtinchalik tushirilishi orqali importni erkinlashtirish import xarajatlarini kamayishi, ichki bozor narxlarini pasayishiga, aholi farovonligiga ta'sir etib iste'molchilarni yanada boyroq bo'lishiga xizmat qilmoqda. Ammo bu ko'rsatkichlar o'simlik yog'i mahsulotlarida teskari holat kuzatilgan. Rossiya Federatsiyasi tomonidan 70% eksport bojxona bojlari belgilanishi, Qozog'iston tomonidan eksportga kvotalar belgilanishi import hajmining kamayishiga ta'sir etdi. Aynan shu turdagi tovarlarga nisbatan mamlakatimizda qo'shilgan qiymat solig'idan ozod etish va eksport bojxona bojlari belgilash kabi choralar qo'llanildi. Ammo ayrim jihatlar ya'ni ma'muriy yo'llar bilan narxlarni jilovlash o'zining teskari samara berdi va narx o'sishda davom etdi. Bu kabi choralar joriy etilishidan avval 2021-yilning aprel oyida kungaboqar yog'i uchun mahsulotlar narxi o'rtacha 19328 so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilning yanvar oyi holatiga 19431 so'mni tashkil etgan. Imtiyozlarning muddati 2022-yil 30-aprelgacha belgilanganligi importdagi hajmi va ulushi kamayib borayotgan mahsulotning to'lovlar tiklangach kamida shuncha foizga oshishi kuzatilishi tayin. Qo'shilgan qiymat

solig‘idan ozod etish ma‘lum vaqt davomida narx o‘shish tendensiyalarini sekinlashuviga xizmat qildi.

Davlatlar o‘rtasidagi xalqaro savdo muntazam o‘sib borar ekan mamlakatimiz uchun tashqi savdo munosabatlarning ahamiyati ham oshib boradi. Mamlakatimizning xalqaro iqtisodiy munosabatlarda yetarli darajada integratsiyalashuvga erishmagani xalqaro savdoda boshqa davlatlarning diskriminatsion siyosat qoidalariga rioya etishni taqozo etib kelmoqda. Bu bevosita savdoni cheklashga ta‘sir etar ekan bojxona to‘lovlarini ham chetlab o‘tmaydi. Iqtisodiy jarayonlarni tezlashtirish bizning ustuvor vazifalarimizdan biri ekan biz uchun integratsion jarayonlarning ahamiyati oshib boraveradi. Tashqi iqtisodiy faoliyatni rivojlantirish dunyo amaliyotida integratsiyalashish uchun eng muqobil yechim hisoblanadi. Bizning oldimizda ichki bozorni himoya qilish, jahon bozoriga raqobatbardosh tovarlar bilan kirib borish va ularni o‘rnini mustahkamlash yo‘lidagi maqsadlarga dunyo tajribasi tan olgan vosita va qoidalar asosida chora-tadbirlarni ishlab chiqish amaliyotga tatbiq etish orqali erishish mumkin. Har qanday integratsion jarayonlarga kirishar ekanmiz biz avvalo uning oqibatlari va natijalarini hisobga olishimiz maqsadga muvofiq hisoblanadi. Boshqa mamlakatlar tajribasidan foydalanish amalga oshirilgan ishlardagi xato va kamchiliklarni takrorlamaslik eng optimal natijaga erishish yo‘lida muhim ahamiyat kasb etadi.

Yevrosiyo iqtisodiy ittifoqi (YeOII). YeOIIning a‘zo davlatlari o‘rtasida tovarlar va xizmatlar harakati, migrantlar harakatlanishi va kapital harakatining erkinligi ta‘minlangan bo‘lib, yagona bojxona tizimiga ega bo‘lgan umumiy iqtisodiy hudud shakllantirilgan. YeOII Shartnomasi, YeOII doirasidagi xalqaro kelishuvlar va Oliy Kengash qarorlarining bajarilishi va monitoringi a‘zo davlatlar hukumat rahbarlaridan iborat Hukumatlararo Kengash tomonidan ta‘minlanadi. YeOII Sudi – doimiy faoliyat yurituvchi sud organi hisoblanib, uning shtab-kvartirasi Minsk shahrida joylashgan. Yevrosiyo Iqtisodiy Komissiyasi iqtisodiy ittifoqning 170 tadan iborat funksiyalarini bajaradi: Jumladan, bojxona-tarif va notarif tartibga solish; bojxona ma‘murchiligini tartibga solish; sanitariya, veterinariya va fitosanitariya chora-tadbirlarini tartibga solish; uchinchi mamlakatlarga nisbatan savdo rejimlarini o‘rnatishni tartibga solish; makroiqtisodiy va raqobat siyosatini belgilash; sanoat va qishloq xo‘jaligiga subsidiyalar, tabiiy monopoliyalar, davlat xaridlari, transport va tashishga oid chora – tadbirlarni tartibga solish va boshqalar. Savdoni rivojlantirish yo‘nalishida Ittifoq Serbiya, Vyetnam, Singapur kabi davlatlar bilan erkin savdo zonasi rejimi bo‘yicha bitimlar imzolagan. Xitoy, Hindiston, Misr, Isroil kabi mamlakatlar hanuzgacha muzokaralar olib borishmoqda. Hozirgi kunda Moldaviya, O‘zbekiston, Kuba davlatlari kuzatuvchi maqomiga ega bo‘lgan.

YeOII ni tashkil etuvchi beshta a‘zo davlat hudud, aholi soni va iqtisodiyot hajmi jihatidan bir-biridan keskin farq qiladi. Ittifoqning eng katta mamlakati Rossiya, eng

kichigi Armanistondan 574-marta kattaroqdir va shunga o‘xshash, Rossiyaning yalpi ichki mahsuloti (YaIM) Armanistondan 170 baravar katta. Umuman, Rossiyaning YaIMi qolgan to‘rt a‘zoning umumiy YaIMidan taxminan 6 baravar katta. To‘rt a‘zo davlat – Armaniston, Belarus, Qozog‘iston va Qirg‘izistonning umumiy aholisi qariyb 42 million, Rossiya aholisi esa 147 millionga yaqin. Shu jihatdan qaraganda, umumiy YaIMning 87 foizi, umumiy aholining 80 foizi Rossiya Federatsiyasi hissasiga to‘g‘ri kelishi hamda YeOIIga a‘zo davlatlarning iqtisodiy jihatdan baravar emasligi Rossiyaning dominantlik pozitsiyasini namoyon etadi. Qarorlarning consensus asosida qabul qilinishi tomonlarning fikrlarini istisno tariqasida qabul qilinishi a‘zo tomonlarning manfaatlarini to‘la ta‘minlamaydi. YeOIIda bojxona tartib-tamoyillari Yevrosiyo iqtisodiy ittifoqi bojxona kodeksi asosida tartibga solinadi. Biz quyida Yevrosiyo iqtisodiy ittifoq(Ittifoq)idagi bojxona to‘lovlari tizimini o‘rgandik.

YeOIIda bojxona to‘lovlari 5 ga bo‘linadi. Ulardan eksport bojxona bojlari, aksiz solig‘i, qo‘shilgan qiymat solig‘i a‘zo davlatlar tomonidan mustaqil belgilanadi.

Import bojxona boji. YeOIIda tashkil etgan Bojxona Ittifoqida bojxona hududi yagona ekanligi to‘lovlar yo‘nalishida faqatgina import bojxona bojlari yagona hisob asosida yig‘iladi va turli foizlarda bo‘linadi. Ushbu tartib YeOIIda 2017-yil 1-yanvar boshlab qo‘llanilib kelinmoqda. YeOIIda a‘zo mamlakatlar o‘rtasidagi kelishuvining 5-ilovasiga binoan a‘zo davlatlar o‘rtasida umumiy miqdor turlicha taqsimlanadi. Ulardan Armaniston Respublikasi – 1,220%, Belarus Respublikasi — 4,860%, Qozog‘iston Respublikasi – 6,955%, Qirg‘iziston Respublikasi – 1900%, Rossiya Federatsiyasi — 85,065% kabi ulushlarga ega hisoblanadi . Import bojxona bojlari yagona tarif asosida tartibga solinadi va uchinchi har qanday mamlakat uchun qo‘llaniladi. Import bojxona bojlaridan ozod etish masalalari ham YeOIIda umumiy tartibda belgilanadi. YeOII a‘zolari o‘rtasida byudjet tushumlariga yagona hisobning ta‘sirini import bojxona boji dinamikasi o‘zgarishida ko‘rishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat bojxona xizmati to‘g‘risida”gi Qonuni (yangi tahriri). 2018-yil 18-oktyabr. (O‘RQ-502-son Qonuniga muvofiq o‘zgartirishlar kiritilgan).
2. O‘zbekiston Respublikasining “Tashqi iqtisodiy faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni (yangi tahriri) O‘zR 06.05.2000. 77-II-con Qonuni bilan tasdiqlangan.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonuni, 2017-yil 3-yanvar, O‘RQ 419-son.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 12-avgustdagi “O‘zbekiston Respublikasi Davlat bojxona xizmati organlari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5414-son Farmoni.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 2-martdagi “2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasini “Ilm, ma‘rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida”gi PF-5953-sonli Farmoni.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 2-iyundagi “O‘zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indeksdagi o‘rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy qilish to‘g‘risida”gi PF 6003-sonli Farmoni.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-iyundagi “Bojxona ma‘muriyatchiligini isloh etish va O‘zbekiston Respublikasi Davlat bojxona xizmati organlari faoliyatini takomillashtirish to‘g‘risida”gi PF-6005 - sonli Farmoni